

جان القىمدا

اپەتاي مۇقاراپ ۇلى

ۇلتتار باسپاسى

جان القسما

اپهتاي مۇقاراپ ۇلى

责任编辑：**别克**
责任校对：**扎克依拉**
装帧设计：**阿排太**

图书在版编目（CIP）数据

危在旦夕：哈萨克文/阿排太著. —北京：民族出版社，
2008.7

ISBN 978-7-105-09483-7

I. 危... II. 阿... III. 中篇小说—作品集—中国—当代—哈萨克语（中国少数民族语言）IV. I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2008）第 105759 号

民族出版社出版发行
（北京市和平里北街 14 号 邮编 100013）

<http://www.mzcbs.com>

迪鑫印刷厂印刷

各地新华书店经销

2008 年 7 月第 1 版 2008 年 7 月北京第 1 次印刷

开本 850 毫米×1168 毫米 1/32 印张：7.875

印数：0001—3000 册 定价：12.00 元

ISBN 978-7-105-09483-7/I · 1944（哈 259）

哈文室电话：010-64228006 发行部电话：0991-2854817

010-64211734

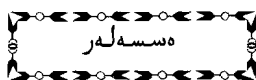
جاۋاپتى رەداكتور: بەك دوکەي ۇلى
جاۋاپتى كوررەكتور: زاکیلا قاۋان قىزى
مۇقاباسىن جوبالاعان: اپەتاي مۇقاراپ ۇلى

جان القىمدا

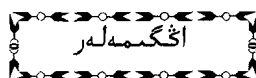
اپەتاي مۇقاراپ ۇلى

ۇلتتار باسپاسى باستىردى، تاراتادى
شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىدە سатыلدى
ۇلتتار باسپاسى كومپيۇتەردە تەردى
دېشىن باسپا زاۋودىدا باسلىدى
2008-جىلى شىلدە، ۶-بىرىنشى باسپاسى
2008-جىلى شىلدە، بىيجىڭ، 1-باسلىۋى
باغاسى: 12.00 يۋان

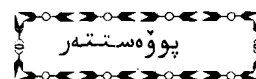
مازمۇنى

- 3.....قورمال انا
15.....ەلۋ جىلدا ەل جاڭا
35.....سالەم سىزگە، مۇعالىم

- 55.....ءسابىدىڭ كوز جاسى
61.....ارپالسىپەن وتكەن كۈندەر
98.....الى ەسىمدە
113.....قۇم قۇيمانىڭ قۇرىعى
129.....اسىل ارمان

- 139.....انا
178.....جان القىمدا
214.....بايىكەن مولاسى

هسته‌لەر

قورمال انا

(ەسسە)

— مەن قاللىق ەل شىنجاڭنان اۋىپ وسى گانسىڭنىڭ ۋىير-
قىنىن جايلاپ، كوزىندە ءسۇر وزەننىڭ باسنان ايۋبەل، بۇققول
دەگەن سار بەلدەن اسىپ، چىڭخايدىڭ كۈنەرگى (دەلىڭكا قالاسى-
نىڭ سولتۇستىگىندەگى تاۋ) دەگەن جەرىندە وسى ۋىگە كەلىن
بولىپ تۇسكەم. سوندا اتام: "يىل 20 جاستاسىڭ، جاس ەمەس-
سىڭ" دەپ وتىراتىن. سودان بەرى قانشا جىل بولغان ەكەن،
ەسەپتەشى ءوزىڭ، — دەپ، مەشكە جاقىن قويىلعان سافادا الاقانىن
قاقتاپ وتىرعان شەشەم ماعان مەيرلەنە قاراپ جاۋاپ توسىپ كە-
دىرە قالدى.

— ءبىزدىڭ ەلدىڭ شىعىسقا اۋعانىن 1938- جىلدىڭ قىسى
دەپ ءجۇر عوي ۇلكەندەر، سوندا ءسىز 1939- جىلى كەلىن بولىپ
تۇسكەن بولساڭىز، سودان بەرى 63 جىل ءوتىپتى، — دەدىم قول-
ما قاعاز- قالام الا ساپ ەسەپتەپ.

— ە، سونداي بولاتىن بولدى. يىل سەكسەننىڭ ۋشىنە
كەلىپ قالغان شىعارمىن، جىلداغىداي ەمەسپىن، ەكى تىزەم باس-
تىرعاندى قويدى. تىزەدەن بۇرىن وسى سول جاق ءبۇيرىم قىزىپ
تۇرادى، كەيدە نەسەبىم دە تولىق ەمەس. ءدارى ششەڭ زاپىراندى
قوزعايدى. بالالار شىپاگەردى ۋىگە شاقىرىپ ۋكول استىرتىپ
ءجۇر. قارام، بۇنىڭ ءبارى قۇدايدىڭ سالعان قۇرىعى ما، جوق،
بەرگەن ۋاقىتتىق بەينەتى مە، قايدان بىلەيىن، الدىڭداي ەكى اعالىڭ
ەرتە قىرشىننان قىلدى، ەندى بارىنە باس بولاتىن ءوزىڭسىڭ.

السىنا جۇرسەڭ دە ارت جامىغا قۇلاغىڭدى تۈرە ءجۈر. ءۇ...ش، قۇ جان-اي.

كەپكەن دۈزگەندەي تارامىستانعان ساۋساق تارىن ۇقالاپ وتىر-
مىن. جارىقتىقتىڭ جانارى وشكىندەپ، قاباعى قىرتىستانعان. بۇل
دۇنيەدە وزىمە ەڭ قانىق، ەڭ مەيىرىمدى قوس كوزىنە جاپاقتاپ
قاراي بەرەمىن. وسىدان كەيىن-اق، ءشىم ەلجىرەپ، كوڭىلىمدى
بەلگىسىز ءبىر مۇڭ مەن ۋايىم تورلاي بەرتىن بولدى.

الانىڭ اتاپ جىبەرگەن اجالى الماي قويا ما، قانشا داۋالانسا دا
كەلەسى جىلى قايران قورمال انامىز قارا جەردىڭ سۇيق قوينىنان
قۇتىلمادى. جارىم جىلدىن كەيىن انا وسىيەتنىڭ سالماقتى سالاۋا-
تىن ەسكەرىپ، قولداي كەلمەسپەن مانساپتى تاستاپ، تۇعان ەل-
مە، وسكەن جەرىمە قايتا ورالدىم. قورمال انانىڭ زىراتى قالاشىققا
السى مەس-تى. اينى بارىپ ايات وقىپ، انا قابىرىن ايمالاپ قايتۇ
ويىمنىڭ تۈرىنەن ويىپ ورىن الىپ، ۇنەملىك ادەتتە اينالدى.
زىراتتىقا بارعان سايبىن ءوزىمە سىلگەننەن بەرگى انا مەيىرى
مەن جاپاكەش ءومىرى كوز الدىما ەلەستەي بەرەدى. سول ەلەستەر
جاڭالانغان سايبىن قورمال انانىڭ مەيىرىمدى ءجۈزى وي ەلەگىمە
ءجىي ورالىپ، سامەنىشىمدى ساپىرىپ، كەيدە كوڭىلىم دە بوساي
بەرەتىن بولدى.

ءبىز ءبىر قۇرساقتان 11 اعايىندى ەكەمىز دە، ونىڭ جەتە-
ۋى ۇل، تورتەۋى قىز ەكەن. ءبىر اپەكەم مەن ءبىر قارىنداسىم ەرتە
دۇنيە سالىپتى. قالعان توعىمىز وتكەن عاسىردىڭ 88-جىلىنا
دەيىن تۇگەل بولدىق. مەن 1951-جىلى اقپاننىڭ 19-كۈنى
گانسۇدىڭ قايز دەگەن جەرىندە وسپان قولعا اللىنىپ ءبىر ايدان
سولك، شۇلەنتاۋدىڭ تەرىسكەيىندەگى ءبىر سايدا وتىرعان قالىڭ

قارا قوستىڭ بىرىندە دۇنيەگە كەلپىپىن. وزدەرىندە سويا قويۇلغان مال بولماغاندىقتان، اكەمنىڭ اعالارى كوشكەن ەلدىڭ جولىن توسىپ، بىرەۋدىڭ ءبىر قويىن قارىزعا الىپ، شەشەمنىڭ قالجا-سىنا سويىپتى. بۇل كەز چىڭخاي-گانسۇ شەكاراسىنداعى تاۋلى را-يۇندا توزىپ جۇرگەن ءبىر ءبولىم قازاق حالقى ءالى تولىق ازات بولا قويماغان كەز ەكەن. سول جىلدىڭ كۇزىندە ”ويىاي، اسكەر كەلىپ قالدى“ دەپ ەل كۇندى تۇنگە جالعاپ قاشا كوشىپ، قايز ساھاراسىنىڭ تۇستىگىندەگى سەرتىن تاۋىنىڭ تەرىسكەي ادىرلاردىنا كەلگەندە بەل شەشىپ، باقىرعا قار ەرتىپ، دامىلداپ جاتسا كەرەك. ەلدىڭ اۋزىنا سىتىق شاي ەندى تىە بەرگەندە اياق استىنا مىلتىق اتىلىپ، ”ويىاي، جاۋ كەلىپ قالدى“ دەگەن ايعاي شىعىپ، ەل ارتىنىپ-تارتىنىپ تاغى قاشا جونەلىپتى. سۇندا اپە-كەم مەن ەكى امامدى كەبەجەگە سالا ساپ، شەشەم ءوزى كوك اتانعا مىنە، ”انا بەسىكتى بەرە سال!“ — دەپ اساۋ سارتايلاقپەن جاعالا-سىپ جۇرگەن اكەمە داپىستاسا كەرەك. سۇندا تايلاققا جانتالاسىپ زورعا مىنگەن اكەم: ”وي، قۇداي بۇيرىسا باسقاسى دا جەتەر“ — دەپ كوك اتاننىڭ بۇيداسىن الىپ، ەلدىڭ ارتىنان جەلە جونەلىپ-تى. مەن ءبىر بۇتاننىڭ تۇبىنە قويا سالعان بەسىگىمدە شىرقىراپ قالا بەرىپپىن. سۇندا ءبىزدىڭ ۇيدە ەكى عانا كولىك بار ەكەن. بوكىتەر تاۋدىڭ شاڭىن اسپانعا شىعارىپ، ۇركەن ەل جوسىپ بارا جاتىپتى. قولىندا قۇرالى بار ەر-ازاماتتار جاۋدىڭ الدىن توسىپ قالىپتى. ەل ەكى-ءۇش قىراتتى اسىپ نەشە شاقىرىم جەرگە بار-عاندا تاغى بىرەۋ: ”جاۋ جوق، جاۋ جوق، ابدىراماڭدار، جاي تارتىڭدار!“ — دەپ ايعاي سالىپتى. سۇندا بوتاداي بوزداغان شەشەم اكەمە جالىنىپ: ”قۇداي-اۋ، ءيت-قۇسقا جەم بولادى عوي، جەلىپ بارىپ

الپ كەلىشى“ — دەپ اكەمدى الدى ەركىنە قويماسا كەرەك. اكەم دە قورقاتتاۋ ادام بولغانىمەن باۋىر ەتنى دالاعا تاستاپ جىرعاپ كەلە جاتپاسا كەرەك. ەندى ەبىر جاعىنان ارتتاعى ەلدى ارقالانغان اكەم قايتا جەلە جونەلىپ جەتپ كەلسە، ەكى بىلەگىم اپپاق بولپ، بەتم كۈگەرپ، ەلى شىرقىراپ جاتپىپىن. ول كىسى سارتايلاق. پەن جاناسالاي كەلىپ، بەسكىتى ارقالانغان ەلىپ الپ، مەنى سۈرىپ الپ قويىنما تەعا سالىپ، بەزىپ وتىرىپ كۈشكە ەبىر. اق كەلىپتى. مەنى شىجىلداتىپ قويىنما تىققان شەشەم جو. عالپ تابىلعان التىننىڭ سىنىغىنداي ايمالاپ كوزىنىڭ جاسىن زورعا تىپىتى. كەلسى جازىندا ەل ۇكىمەتكە قاراپ ازات بولپتى. ەبىر دە بىرىمزدەن سوڭ ەبىرىمىز دۇنيەگە كەلىپ، بەيىت زاماندا ەسەيىپ ەرجەتە بەردىك.

مەنىڭ جىلىم قويان، بىيل ەلۋدىڭ بەسىن ەڭسەرپ، بىرنە شە بالانىڭ اكەسى بولپ وتىرسام دا، قورمال اناعا دەگەن ساعىنىم. شىم، بەسكىتەن بەلىم شىقپاي جەتم قالعانداي، جان دۇنيەمدى شىمشىلاي بەرەدى. پەندەنىڭ ەبارى دە اتا بەلىنەن شىعپ، انا قۇر. ساعىنان دۇنيەگە كەلىپ، سولاردىڭ مەيىر-شاپاعاتىندا ەسەيىپ. ەرجەتپ، وسى ەپانى دۇنيەنىڭ باپسىز قىزىل قۇرتى بولپ، بۇل جالغاننىڭ جاقسىسىنا دا، جامانىنا دا كىنا تاعىپ ماسايراپ جۇرە. رى حاق، سول پەندەلەردىڭ كۈپ ساندسى اتا-انالارىن مەنەن ارتىق قادىرلەپ، سارعايا ساعىناتىن دا شىعار. دەسەدە، اسپاننان تۇسكەن سايتانداي، اكەنىڭ ۇمىتىن، انانىڭ اق ەسۈتىن اياققا تاپتاپ، ابىد. روىىن ايرانداي توگىپ جۇرگەندەر از با؟! بۇنى بىرەۋلەر زاماننان، بىرەۋلەر جاماننان، ەندى بىرەۋلەر جاستاي باۋلۇدان كۈرەدى، ەبارد. نىڭ دە وزىندىك ەجونى بار شىعار. ايتەۋ ەوزىم ”بەس ساۋساق بۇل

دۇنيەدە تەڭلە قويماي، كوپتەن نە شىقپايدى. تەز تۈزەلسە قىسقىق
 اعاش تا ئېىر ساعاقتىق بولار“ دەپ ويلايمىن.

ايتپاقشى، ئېىردى ايتىپ بىرگە كەتىپ بارامىن. بۇگىن قو-
 لما قالام الپ وتىرغانىم، وتكەن ئۇنى قۇدايدىڭ قۇۋاتى ما، جوق
 الدە، قورمال انا دەپ سارعايعان ساعىنىشىمنىڭ سانسىز ەلەستەردە-
 نىڭ ساندىراعى ما؟ شەشەم تۇسىمە كىرىپتى. ول كىسى باياغى
 ادەتىنشە توعانىڭ قاسپاعىن قىرىپ جەپ وتىر. شەشەمنىڭ مەيدە-
 رىمدى قوڭىر كوزى ئبارىمىزدىڭ شىكى دۇنيەمىزدى كورىپ وتىر-
 عانداي ەدى. شىركىن، جارىقتىقتىڭ ئوڭىن انىق كوردىم. ئالى
 ئىرى جۇرگەن سىياقتى... تاڭىرتەڭ زىرات باسنا بارىپ بىلگەنىم-
 شە دۇعا وقىپ، بەت سىپاپ قايتتىم. سوندا دا سارىعىم باسلىپ،
 ويىم ئۇزىلىس تاپپادى. قالاي ويلاسام دا شىكى ساعىنىش شەرىم
 اعىل-تەگىل ئېىر توگىلمەي كوڭلىم جاي تاباتىنداي مەسى.

* * *

1958- جىلدىن كەيىن ەل جالپى بەتتىك كوللەكتىۋتەسىپ،
 ئىزدىڭ ئۇي سودان باستاپ گۇڭشەنىڭ ئېىر قورا قويىنىڭ يەسى
 بولدى. بۇل تۇستا جاۋ- جالام بولماسا دا استىق تاپشى، اقشالاي
 كىرىس جوقتىڭ قاسى ەدى. مالشىنىڭ جاپاكەشتىگىندە شەك
 جوق، كوكتەم كۈندەرى ئېىر ۋىدەگى التى- جەتى ادامنىڭ شىپەك-
 جەمەك، كىيىم- كەشەك، وتىن- سۇ، قوزى- لاق، ارقى- تۇراق مال،
 ت. ب. تالاي- تالاي شارۋالارى شەشەم جارىقتىقتىڭ بۇلتارتپاس
 مىندەتى بولاتىن. 400 تۇياق ساۋلىق قوزداتۇ وڭاي شارۋا ما؟
 شەشەم قوي ورگەن سولڭ جاس تولدەردى جايلاستىرا سالىپ، نەشە

شاقىرىم الستان مايپۇتا، تەرىسكەننىڭ تومارىنان ايۋارقا وتىن كوتەرىپ، التى ايرىعىنان تەر اعىپ، زورعا تابان اۋدارىپ ءۇي قا- سىنا جەتكەندە، ءبارىمىز جۇگىرە شىعىپ، ئاق ءبىر بىزگە بازار- لىق اكەلگەندەي قۋانىپ قالاتىنىز. جارم ايدا ءبىر رەت ۇلكەن قا- زانعا سۋ سىتىپ، قارا سابىندى ەزبەكتەپ جۇعان تاۋ توبە كىر تە- زەسىن تالدىرىپ، قولىن قارىستىرىپ جىبەرسە دە بىلدىرمەيتىن. ءبىزدىڭ التىنتاۋ سۇعا جارماعان- اق جەر عوي. قىس پەن كوك- تەمدە كوش جەردەن قار، مۇز ارتقان قانداي توزاق. قۇاڭشىلىق جىلدارى ارىق قاعىپ، اش قوزعا ۇن كوجە ەمىزگەنەن بەتەر بەينەت بار ما؟! ءسويتىپ جارعاق قۇلاعىڭ جاستىققا تىمەي، ءبىر سەمىياداعى وشارلى جان قان جىلىك بولىپ جۇرگەندە، ول توپالاق امان بولسا كەرەگى نە؟ كەي جىلدارى شىعىن كوبەيىپ، ەل الدىن- دا قارا بەت قىپ كەتەتىن كەزدەرى دە بولادى. ءبىر كۇنگى ابىگەر تولاستاپ، شەشەم ومىراۋداعى ءنىمدى كوكىرەگىنە باسىپ وتىرا قالعاندا قالغىپ كەتىپ، كەنەت ويانا كەپ تاغى ءبىزدىڭ تۇرمىس قامىمىزعا كىرىسەتىن. وسى كوپ شارۋا اكە قايراتى مەن شەشە توزىمدىلىگىنىڭ ارقاسىندا ءبىتىپ جاتاتىن.

جەر كوكتەپ جادىراغان مامىر بولا قالعاندا، شەشەمىزدىڭ جانى نەمەنە جاي تاۋىپ جادىراي قالادى دەيسىز. گۇڭشەنىڭ قۇرت- ماي دەيتىن مىندەتى بولادى. 400 قويدان جەلىنىن تارتۇعا كەلەتە- نىن تۇگەل ءتىزىپ قوساقتاپ، سارى كوڭنىڭ ۇستىندە سارى الا ەتەك بولىپ، ءبىرىن قويماي ساۋۋ كەرەك. ءبىزدىڭ دەمالىس كەزدە- مىزدە بۇدان ۇلكەن شارۋا بولعان ەمەس. ءبىراق، كوبىندە ەرەسەك- تەرىمىز وقۇعا كەتىپ، ۇلكەندەردىڭ قول- اياعى قىسقارپ، بارلىق شارۋاعا وزدەرى جۇگىرەتىن. سوندا جالعىز- اق ادام وسىنشا مالدى

قالاي ۇستاپ ساۋىپ، قارىن-قارىن سارماي، قاپ-قاپ قۇرت-رىم شىكتى قايتىپ الاتىنن ويلاپ، اكە مەن شەشەنىڭ ەڭبەك باستى جاپاكەشتىگىنە جانىم اشىپ، قابىرعام قاتتى قايسىاتىن. ال، كۈز كەلدى بولدى توي-تومالاق كوبەيىپ، ەل كوڭىلى شارىقتاي قالاتىن كەز عوي. ايتسە دە بۇل كەزدە دە شەشەم جارلىقتىق قالاي جىرعاپ قالادى دەيسىز؟ ەرلەر كۈزەم ءجۈندى قىرقىپ تاستاعان سولڭ، ات ءۇستى، القا كول جۈرە بەرەدى. ال ايەلدەر ءشى، ءبىر ۋيدەن ءبىر ۋىگە ايلانا باسقان كۈزەم ايدىڭ ۇستىنە جالعاسادى. جىڭىل ساباۋ الاقاندارىن ويىپ، تارتقان ارقان قول قارىمدارىن ءۇزىپ، اشتى شۋاش بىلەكتەرىن جاراپ، ەندى ”ءۇش“ دەگەنشە كەزەكتەسىپ تۇردىق تىگىپ، ءۆي جابۇعا كىرسەتىن-دى. وسى-نىڭ ءبارىن ەندى ويلاساڭ ”قازاق، كورگەنىڭ توزاق“ دەپ تاعى تۇ-جىرىم جاساعىڭ كەلەدى.

قىلىشىن سۈيرەتىپ قىس كەلدى دەيىك. يلەيتىن تەرى، تە-گەتىن تون-شالبار، بالا-شاعانىڭ قىستىق كىيىمى، كىيز بايپاعد-نا دەيىن تولىپ جاتقان شارۋا. ول زاماندا ساتىپ الا قويىاتىن كىيىم قايدىن بولىسن. ولشەپ-تاماپ بەرگەن بۇل بەلەت جەتسە شە-كەگە شور-شورالتىن. جۇت جەتى اعايىندى دەگەندەي، سول زامان-دا ءبىزدىڭ قايزى ساحاراسىندا جاعاتىن وتىن ەڭ تاپشى قازىنانىڭ ءبىرى سانالاتىن. اشىق قوراعا قي تۇسپەيدى. كۈنى بويى مالدىڭ تەزەگىن تەرىپ، ارا-تۇرا تاۋدان وتىن ارتىپ جاعىپ، قىستىڭ سارى ايازىندا كىيز ۋيدە الاقاننىڭ قىزىپ، جونىڭ مۇزداپ وتىرا-تىن جاعداي ەدى. ءبىز اعايىندى بىرنەشە ۋىمىز اكەمىزدىڭ ۇلكەن تونىنىڭ ەكى ەتەگىنە تاسالاتىمىز. شەشەمىز ەرتە تۇرىپ، وتتى مازداتىپ جاعىپ، بايپاق-ۇلتاراق تارمىزدى وت باسىنا جاعالاي

قالاپ، جىرتىق جەرلەرنى جاماپ، ۈزىلگەن تۈيمەلەرىمىزدى قاداپ، شايىمىزدى ەشىپ، كىيىنىپ بولغانشا ەبارىن دايىنداپ قويۇشى ەدى.

ايلار اتتاپ، جىلدار جىلجىپ وتە بەردى. اعايىندى توعىزىمىز دا ەل قاتارىندا ەشتەمەدەن قور بولماي ەر جەتتىك. ەبارىمىز دە وقىپ ساۋاتتى بولدىق. الدىمىز قىزمەتكە قاتىناسىپ، ۇيلى-باراندە بولدىق. زامان وڭالپ، جادىراپ جاز شىقتى. 1977-جىلى كوكتەمدە اكەمىز جارىقتىق 59 جاسىندا قۇدايدىڭ اجالىنان دۇنيە سالىدى. بالالار ەر جەتىپ، ەندى بۇل دۇنيەنىڭ قىزىعنان مەنىڭ دە تىەسەلى نەسىبەم بار شىعار دەپ ۇمىتتەنگەن شەشەمنىڭ بال دامە-سى بايانسىز عايىپ بولپ، انالىق بورىشقا دانالىق مىندەت قوسىلىپ، كوتەرگەن جۇگى ەسەلەپ ارتا ەتۈستى. سول جىلدارى كوز جاسى كوبەيىپ، بەلى ەڭكەشتەگەنمەن قايسار انا قايعىنى قايراتقا جەڭدىرىپ، ەسىن تەز جىدى. ايدىن كۈلدەي اقبلىمەن وشارلى اعا-يىنعا ۇيتقى بولپ، اسقار بەلدىڭ ورنىن وگەيسىتىپەدى. نىلەرىم مەن قارىنداستارىمدى ەدەل-جەدەل وي مەن قىرعا قوندىرىپ، تەك كەنجە ەنىم مەن قارىنداسىم اياقتانار الدىندا تۇرعاندا، اسپاننان جاي تۇسكەندەي اۋىر قايعى تاغى باستى. 1988-جىلدىڭ ايامىندا كىشى اعا-جەڭگەم بەس بىردەي شىكى وىپەنى شىجىلداتىپ تاستاپ، ارت-ارتىنان دۇنيە سالىدى. جاسقا تولماعان نەمەرەسىن با-ۇرىنا باسقان شەشەم كوز جاسىن كۈلدەتپ ”ونى العانشا مەنى ال-مادىڭ، قۇ قۇداي“ دەپ زارلاپ قالا بەردى. جاس ورتاسىندا جارد-نان، كارتەيگەندە بالادان ايرىلغاننان ۇلكەن قايعى بولماسا كەرەك. وسى رۇحاني سوققىدان كەيىن شەشەمىز سالدىراپ، كوپ كارتە-يىپ كەتتى. دەسە دە ەبىر كۇن الدىن كورسەتسە، ەبىر كۇن ارتىن

كورسەتەتىن، قۋانىش پەن جۇبانىش تەڭ جارالغان الما-كەزەك دۇنيە دەگەن شىن ەكەن. كوپ وتپەي كەنجە قىزىن قۇتتى ۇياسىنا قوندىرىپ، ۇلىنا كەلىن ءتۇسىرىپ، ۇلكەن ءۇيدىڭ وڭ جاعى قىم-زارىپ، كوز جاسىنىڭ ورنىنا شاتتىق كۇلكى ۇيالاى باستادى. نە مەرەلەرى دە ارت-ارتىنان دۇنيەگە كەلىپ، الدى-ارتىن تولتىرىپ، وتاۋلاردىڭ برگەسى جاقىنداپ، قىردا دا، قالادا دا وتاۋى بار، قايدا بارسا ءورسى كەڭ ءبىر زامان بولا قالدى. شەشەمىزدىڭ بەلى كو-تەرىلىپ، رۋحى الشىنداى ءتۇستى. ۇستارنىڭ دۇرىندەى اۋدارىلعان دۇنيە اۋدارىلماي تۇرا ما؟ جاقسى كۇندەر جوق دەگەندە ون جىلعا بارمادى. 1997-جىلى ۇلكەن اعامىز داۋاسىز دەرتكە شالدىعىپ، ساپار كۇنىن سارعايا توسىپ جاتىپ دۇنيە سالىدى. بۇل سوققى باد-مىزگە جەڭىل تيمەدى. اسىرەسە، شەشەمىزگە قاتتى باتىپ كە-يىنگى ومىرىنە سالماقتى سىرقات سالعانى بارىمىزگە ايان ەدى. اعامىز كوز جۇمعانىنان كەيىن، قورمال انانىڭ ءسوزى ازايىپ، ۋايى-مى كوبەيىپ، بەلى بۇكتەتىلىپ، تىزەسى وتىرىپ-تۇرۇعا زورعا كەلىپ ءجۇردى. اعايىندى بىرنەشە ۇمىمىز بەن كەلىندەرى شاماشا كۇتىپ، كوڭىلىنە قاراپ، ۋاعىمەن تاماقتاندىرىپ جۇردىك. ءوزىم تۇرعان قالاعا السىنىباى ەكى رەت اپارىپ، از كۇن تۇرىپ، كەڭ-سەتىن ادام جوق دەگەن سوڭ قايتا اكەلىپ سالىپ ءجۇردىم. نىم-لەرىم ارقاسىنا كوتەرگەندەى ماشاقتانىپ ءجۇرىپ، كىندىك قانى تامعان التايداعى توركىنىنە ەكى جىلدا ءبىر رەت اپارىپ، اسىقپاي قايتىپ ءجۇردى...

وسىنىڭ ءبارىن تىزبەكتەگەندە دە قورمال انانىڭ بۇل پانىدە كورگەن ەشبىر راحاتى جوقتاى سەزىلە بەردەى. اسىرەسە، اقسايدا-عى از قازاقتىڭ قازىرگى كۇن كورسى مەن وتكەندى سالىستىرار

بولساق، “سول جارىقتىقتار بۇل دۇنيەدەن نە جاقسىلىق كوردى” دەپ ەشنىڭ ۇداي اشىپ كەتەدى. الايدا، ەر زامان، ەر ەداۋىردىڭ وزىنە ەتان اششىسى مەن تۇششىسى بولادى عوي. وسى جاپاكەش اتا-انالار جاۋ-جالام زامان، تايىق كەشۋلەردى دۇنيەگە — بولاشاققا دەگەن ۇمتىپەن جان تالاسا باستان كەشىرىپ، ۇرىقتارىن قازىر-گىدەي جايدارلى زامانغا كەنەلتۋگە جانقىارلىقپەن تالپىنىس جاسا-عانىن ەبىز تولىق تۇسىنە الدىق پا؟ وسى زاماننىڭ قادىرىن قاس-تەرلەپ، اناننىڭ اق ەسۋتىن اقتاي الدىق پا؟... دەگەندەي كوپ ويلار-عا شىيرلاي بەرەمىن. سوندىقتان دا، بابالارىمىز ايتاتىن “اننىڭدى مەكەگە ۇش رەت جايىۋ كوتەرىپ اپارىپ كەلسەڭ دە، اق ەسۋتى اقتال-مايدى” دەيتىن تەكتى ەسوزدىڭ سالماعى شەكەمە اسىقتاي باتا بە-رەدى.

راس-اۋ، سول جارىقتىقتار بۇل دۇنيەدەن نە جاقسىلىق كوردى؟!...

شەشەم ايتىپ وتىراتىن: “1938-جىلدارى شىعىسقا اۋعان ەلدىڭ قوساعىمەن گانسۇ، چىڭخايغا كەلىپ ون جىل توزىپ جۇردىك. ەلىسحان كەتكەننەن كەيىن دۇڭگەن بالا الا باستادى. ات-تۇيەنى، قارۋ-جاراقتى جىدى. ەبىزدىڭ اۋىل قوستى جايىۋ كوتەرىپ ەسۋردىڭ^① باسىنان باگاچاغا^② باردىق. كەلەسى جىلى قىسقا قارسى، دۇڭگەن ادام ۇستاپ، اسكەر الادى ەكەن” دەگەن داقپىرت-پەن ەبىر ەبولمەل قاشىپ، شاپقانتاس^③ دەگەن جەردە قىرعىنغا ۇشراپ، اتالارىڭ شەيىت بولسىپ، اپالارىڭ جارالى قالدى. كوپ ەل جاۋ قولىندا قالىپ، الپىستاي ادام قاشىپ شىعىپ، اعاننىڭ^④ مىل-تىمىمەن جاۋدان تۇسىرگەن جالعىز سار جاپانمەن^⑤ جان باعىپ ەسۋردىڭ باسىنا قايتا تۇسكەندە، دۇڭگەن اسكەرى قىر سوڭىمىز

①②③ گانسۇدەگى جەر اتتارى. ④ قاپاس اسكە ۇلى — اكەم.

نىڭ اعاسى. ⑤ جاپان — مىلىتتىڭ ەبىر ەتۈرىن ايتىدى.